

Громадянська соціалізація студентської молоді в умовах ВНЗ

Кравченко Оксана Олексіївна, Уманський державний педагогічний
університет імені Павла Тичини

Побудова громадянського суспільства, інтеграція України у світове та європейське співтовариство передбачають орієнтацію на Людину, її духовну культуру, виховання ціннісного ставлення до соціального оточення та самої себе, національно свідомого, високоосвіченого, життєво компетентного, толерантного громадянина – патріота, здатного до саморозвитку та самовдосконалення, відповідального перед своєю нацією [3].

Законодавча і нормативна база в нашій державі визначає громадянина як людину, яка живе в демократичній країні і має конституційні невід’ємні громадянські права і свободи. Соціальну значущість громадянського виховання підтверджують Концепція громадянського виховання особистості в умовах розвитку української державності, Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012–2021 рр., Програма патріотичного виховання учнівської та студентської молоді в навчальних закладах України (2013), Концепція національно-патріотичного виховання дітей та молоді (2015), інші державні нормативно-правові документи.

Сучасні тенденції розвитку українського суспільства висунули на передній план громадського життя проблему громадянськості і як якості суспільства, і як якості особистості. Розвиток демократії нерозривно пов’язаний із підвищенням рівня громадянськості суспільства загалом, а молоді – особливо. Проблеми громадянського виховання молоді завжди знаходяться в центрі уваги педагогів, громадських діячів та політиків. Скільки існують держави, стільки й суспільство висуває і на свій розсуд вирішує питання мети, змісту, шляхів, засобів та методів виховання своїх майбутніх громадян.

Особливо ця проблема актуалізується в переломні часи, коли кардинальні зміни в суспільстві змушують до зміни виховного процесу в цілому й до громадянського виховання – передусім.

Актуальність звернення до проблем громадянської соціалізації зумовлена також віковими особливостями студентської молоді, адже саме в цей час відбувається активне формування особистості, усвідомлення себе справжнім громадянином своєї держави. Юнацький вік є дуже сприятливим для формування ціннісних орієнтацій як стійкої риси особистості. Але варто згадати, що на сьогоднішній день ми спостерігаємо в молодого покоління ціннісну та нормативну кризи. Отже, перед професорсько-викладацьким складом вишів постає важливе завдання – урахування наявних у суспільстві кризових явищ в організації соціальної виховної роботи на сучасному етапі розвитку держави. Все це підтверджує необхідність насичення громадянськими цінностями змісту освітньої системи, оскільки рівень громадянськості нині відіграє основну роль у становленні державності та стає важливим критерієм визначення цивілізованості суспільства.

Свідомий громадянин формується під впливом багатьох чинників саме у процесі громадянської соціалізації, яка визначається як «складний, багатогранний процес включення індивіда в громадську практику, під час якого відбуваються засвоєння та привласнення ним громадських норм і цінностей, притаманних даному суспільству, та здійснюється усвідомлене набуття індивідом такої інтегрованої якості особистості і базової цінності демократичного суспільства, як громадянськість. Результатом громадянської соціалізації є громадянська соціалізована особистість здатна у процесі своєї інтеграції в суспільство до позитивної його перебудови» [5, с.7].

Проблему громадянської соціалізації досліджувала велика кількість зарубіжних і українських вчених. Серед них варто виділити американських вчених, які розглядали проблему громадянської освіти та виховання в теорії та практиці розвитку системи освіти США, вона висвітлена в працях Ч. Бюхмюллера, Ч. Квіглі, К. Кірбі, Т. Ліккона, Дж. Патрика та ін. Досить добре

зарубіжні теорії виховання патріотичних якостей розкрито в роботах Б. Вульфсона, З. Малькової, В. Мітіної, К. Салімової, В. Пилиповського, К. Шварцман та ін. Аналізу системи шкільної освіти США, розгляду проблем громадянського, патріотичного та військово-патріотичного виховання присвячені роботи вітчизняних та зарубіжних учених: Є. Барилко, Т. Бондар, Н. Голубкової, Д. Грищук, І. Колодія, Ю. Красильника, Н. Лавриненко, Т. Ліхневської, Р. Макарова, В. Маслова, М. Нещадима, О. Поповича, О. Савельєвої, Г. Темка, М. Томчука, В. Шевченка, В. Ягупова, Р. Белaha, М. Уейкіна та ін.

Незважаючи на те, що тема громадянської соціалізації активно досліджується, але все ж єдиного визначення цього поняття не існує. Найбільш вживаним серед науковців є тлумачення цього поняття С. Сергійчиком, який визначає громадянську соціалізацію як «процес засвоєння кожним індивідом певної системи знань, норм, цінностей і традицій у трудовій, політичній і правовій сферах життєдіяльності, що дозволяють йому функціонувати як повноправний член суспільства» [4, с.107].

Лише при позитивному впливі на особистість перерахованих чинників громадська соціалізація матиме можливість втілитись в життя. Тому лише тоді, коли патріотизм, гордість за власну країну, досягнення не лише особистих, а й суспільних інтересів, соціальна активність стане основою поведінки, рисою характеру можна буде говорити про наявність у людини гідної громадянської позиції, яка виробилась в процесі громадської соціалізації [1, с.191].

Важливим фактором громадянської соціалізації, її педагогічно керованою складовою є громадянське виховання. Саме єдність громадянського виховання та громадянської соціалізації можна ефективно забезпечити в системі соціальних інститутів, серед яких провідним є система освіти [2, с.220]. З соціально-педагогічної точки зору, громадянське виховання, на нашу думку, має ґрунтуватися на організації цілеспрямованої взаємодії молоді з оточуючим соціальним середовищем та соціальною діяльністю. Залучення молоді до діяльності в соціальних проектах сприяє зростанню активності, самостійності

та прагненню до спілкування учасників, вибудовує бачення нових способів вирішення життєвих проблем, формує самосвідомість і відповідальність перед іншими.

Сама стратегія громадянського виховання в сучасних умовах трансформації українського суспільства має орієнтуватись на громадянську соціалізацію особистості і формування навичок активної громадської діяльності, участі та на створення педагогічних умов для виховання громадянської позиції особистості, якій притаманні такі високо розвинуті громадські якості як патріотизм, толерантність, усвідомлення громадянського обов'язку та відповідальності (І. Бех, В. Кремень, О. Савченко, О. Сухомлинська та ін.). Ця стратегія повинна мати таку логіку: громадянське виховання особистості відбувається не в парадигмі корисності особистості суспільству та державі, а в сходженні від прав, інтересів, гідності особистості до обов'язку, відповідальності перед суспільством та державою. Дотримання цієї умови дозволить громадянськості бути критерієм внутрішнього розвитку особистості, її цивілізованості [6, с.20].

Тому своєчасними, на наш погляд, є наукова розробка й практичне забезпечення громадянської соціалізації, основним ядром якої є формування та розвиток у молоді комплексу громадянських якостей, глибоке розуміння нею належності до українського народу, своєї Батьківщини – України, необхідності й готовності обстоювати та захищати її інтереси, реалізувати свій потенціал на благо зміцнення Української держави.

Список використаних джерел:

1. Виховання національно свідомого, патріотично зорієнтованого молодого покоління, створення умов для розвитку як чинник забезпечення національних інтересів України: аналітично-інформаційні матеріали. – К. : Державний інститут проблем сім'ї та молоді, 2003. – 191 с.
2. Загородній Ю. І., Курило В. С. Політична соціалізація студентської молоді в Україні: досвід, тенденції, проблеми / Ю. І. Загородній, В. С. Курило – К. : Генеза, 2004. – 220 с.
3. Концепція національно-патріотичного виховання дітей та молоді / Режим доступу: <http://old.mon.gov.ua/ua/pr-viddil>

4. Сергейчик С. И. Факторы гражданской социализации учащейся молодежи / С. Сергейчик // Социолог. исслед. – 2002. – № 5. – С. 107–111.
5. Сухомлинська О. В. Громадянське виховання і сучасна освіта : від здобутого – до нових акцентів і наголосів / О. В. Сухомлинська // Педагогіка і психологія. – 2015. – № 2. – С. 5–12.
6. Сухомлинська О. В. Ідеї громадянськості і школа в Україні / О. В. Сухомлинська // Шлях освіти. – 1999. - № 4. – С. 20 – 25.